

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอนุบาลหนองคาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 ผู้วิจัยจึงได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาแนวคิดและเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย ซึ่งได้นำมาเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
2. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
 - 2.1 ความหมายของหลักสูตร
 - 2.2 ความสำคัญของหลักสูตร
 - 2.3 ประเภทของหลักสูตร
 - 2.4 กระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
3. โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. หน้าที่ทางการบริหารหรือการจัดการ
5. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับหลักการบริหารสถานศึกษา
 - 5.1 หลักการบริหารของ Henry Fayol
 - 5.2 หลักการบริหารของ Dr. W. Edwards Deming
 - 5.3 หลักการบริหารตามสถานการณ์
 - 5.4 หลักการบริหารเน้นวัตถุประสงค์
 - 5.5 หลักการบริหารของ Elton Mayo .F.J. Roethlisbergerและคณะ
 - 5.6 หลักการบริหารของ Chester Banard
 - 5.7 หลักการบริหารของ Thomas J. Peters and Robert H. Waterman Jr.
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มี 9 หมวด ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีสาระสำคัญสามารถจำแนกได้ 7 ด้าน พอสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

มาตรฐาน	บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
1. ด้านการจัดการศึกษาและการกำหนดหลักสูตร	
มาตรา 4	ความหมายของการศึกษา การศึกษา” หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดการเรียนรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
มาตรา 6	การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อ พัฒนาคคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
มาตรา 27	ให้คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
มาตรา 28	หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสม แก่วัย และศักยภาพ สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสุข ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม

ตารางที่ 1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (ต่อ)

มาตรฐาน	บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
2. ด้านการพิจารณาเนื้อหาสาระของหลักสูตร	
มาตรา 8 (3)	การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง
มาตรา 23	<p>สาระสำคัญของความรู้ที่ต้องจัดทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคม และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ ประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล 3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา 4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
3. ด้านการพิจารณากระบวนการเรียนรู้ในหลักสูตร	
มาตรา 7	<p>ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมายและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬาภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง</p>

ตารางที่ 1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (ต่อ)

มาตรฐาน	บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
มาตรา 22	การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ
มาตรา 24	<p>การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา 3) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา 5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ
มาตรา 30	ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ตารางที่ 1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (ต่อ)

มาตรฐาน	บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
4. ด้านการประเมินผลการเรียนรู้	
มาตรา 15 (1)	การศึกษาในระบบ เป็นการศึกษาที่กำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการศึกษา หลักสูตร ระยะเวลาของการศึกษา การวัดผลและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขของการสำเร็จ การศึกษาที่แน่นอน
มาตรา 26	ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและ รูปแบบการศึกษา
5. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา	
มาตรา 9 (1)	ให้มีเอกภาพด้านนโยบาย มีความหลากหลายในการปฏิบัติ
มาตรา 9 (2)	ให้มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น
มาตรา 9 (5)	ให้มีการระดมทรัพยากรธรรมชาติจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	
มาตรา 8 (2)	ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
มาตรา 9 (5)	การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น
มาตรา 29	ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็ง ของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัด การศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการ รวมทั้งการหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การ พัฒนาระหว่างชุมชน

ตารางที่ 1 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545
กับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (ต่อ)

มาตรฐาน	บทบาทที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา
มาตรา 40	ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาของแต่ละสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ
มาตรา 57	ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา
มาตรา 58 (2)	ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นระดับมัธยมศึกษาเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา บริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น
7. ด้านการประกันคุณภาพของหลักสูตร	
มาตรา 9(3)	ให้มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและจัดระบบประกันคุณภาพและการศึกษาทุกระดับและประเภทของการศึกษา
มาตรา 47	ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา มี 2 ระบบ ได้แก่ ประกันคุณภาพภายใน และประเมินคุณภาพภายนอก โดยถือว่าการประกันคุณภาพหลักสูตร เป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา

จากแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พอสรุปส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาได้ว่า มีการกำหนดให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ตลอดจนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการจัดการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีส่วนร่วมที่หลักร่วมกันหาแนวทางในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน สามารถนำหลักสูตรดังกล่าวมาเป็นแบบแผนในการปลูกฝัง

ให้ผู้เรียนตระหนักในความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การจัดการศึกษาจึงต้องเป็นไปเพื่อการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ ดังนั้น สถานศึกษาจะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรที่ดีและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชน และสังคมเพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2. หลักการ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา

2.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตร พบว่า แนวคิดพื้นฐานสำคัญของหลักสูตรครอบคลุมความหมายของหลักสูตร องค์ประกอบของหลักสูตร ประเภทหลักสูตร การสร้างหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของหลักสูตรไว้อย่างกว้างขวางแตกต่างกัน ดังต่อไปนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ว่าเป็นแผนหรือแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข

พันธณีย์ วิหคโต (2545) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การเรียนรู้ ทั้งมวลและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สถานศึกษาแต่ละแห่งกำหนดขึ้นเป็นกรอบ หรือแนวทางของ การจัดการศึกษา เพื่อที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ มีทักษะ กระบวนการ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามจุดหมายของหลักสูตร โดยได้รับการส่งเสริมและพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพสูงสุดของแต่ละบุคคล

Beauchamp (1964 อ้างถึงใน พรชัย ภาพันธ์, 2546) ได้นิยามหลักสูตรไว้ว่า หลักสูตร คือ ประสบการณ์ทั้งหมดที่โรงเรียนจัดให้แก่นักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้ให้ความหมายหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรแกนกลางไว้ในแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ไว้ว่า

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าระดับอุดมศึกษา โดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล เพื่อการแข่งขันในยุคปัจจุบัน

หลักสูตรแกนกลาง เป็นหลักสูตรที่กำหนดโดยหน่วยงานส่วนกลาง (สพฐ.) เพื่อให้ทุกโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกคน หลักสูตรแกนกลาง ระบุสิ่งที่จำเป็นสำหรับพัฒนาเยาวชนไทยทุกคนให้เป็นพลเมืองดีของชาติและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญทางวิชาการใน โลกยุคปัจจุบัน

จากความหมายของหลักสูตรสถานศึกษาดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึงแผน หรือแนวทาง รวมทั้ง แนวความรู้และมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จัดให้แก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ มีประสบการณ์และสามารถแข่งขันได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและความเจริญทางวิชาการใน โลกยุคปัจจุบัน

2.2 ความสำคัญของหลักสูตร

หลักสูตรเปรียบเสมือนแม่บทในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการนำหลักสูตรไปใช้ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ นักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรที่มีมุมมองแตกต่างกันออกไป ดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษา ควรพัฒนาผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างมีความสุข เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลมีโอกาสใช้ข้อมูลสารสนเทศ และเทคโนโลยีสื่อสาร หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมจิตใจที่อยากรู้อยากเห็น สร้างความมั่นใจ และให้กำลังใจในการเรียนรู้ และเป็นบุคคลที่สามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา
2. หลักสูตรสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรมสังคมและ วัฒนธรรม โดยเฉพาะพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจและศรัทธาในความเชื่อของตน ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีอิทธิพลต่อตัวบุคคลและสังคม สถานศึกษาต้องพัฒนาหลักคุณธรรม และความอิสระของผู้เรียนมีความพร้อมในการเป็นผู้บริโภคที่ตัดสินใจแบบมีข้อมูลและเป็นอิสระ เข้าใจในความรับผิดชอบที่มีต่อสังคมโดยรวม สามารถช่วยพัฒนาสังคมให้เป็นธรรม มีความเสมอภาคมีความตระหนัก เข้าใจ และยอมรับสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงชีวิตอยู่ ยึดมั่นในข้อตกลงร่วมกันต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับส่วนตน ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับโลก

หลักสูตรสถานศึกษาจึงเป็นหลักสูตรที่เกิดจากการที่สถานศึกษานำสภาพต่าง ๆ ที่เป็นปัญหา จุดเด่น เอกลักษณะของชุมชน สังคม ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มากำหนดเป็นสาระ การเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้หรือรายวิชาได้ตามความถนัด ความสนใจของผู้เรียน โดย

ความร่วมมือของทุกคนในโรงเรียนและชุมชน มีการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนพัฒนาคุณภาพ เพื่อการนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องพัฒนามาจากข้อมูลสารสนเทศด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้น หลักสูตรสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเพราะทำให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ มีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลมีโอกาสนำข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีสื่อสารอย่างเท่าเทียมทางสังคมและสามารถที่จะพัฒนาด้านจิตวิญญาณ จริยธรรมสังคมให้เข้าใจวัฒนธรรมที่แตกต่างกันและดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

2.3 ประเภทของหลักสูตร

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร พบว่าในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา ได้มีการพัฒนาหลักสูตรประเภทต่าง ๆ มากมาย หลักสูตรแต่ละประเภทมีเป้าหมายในการพัฒนานักเรียนแตกต่างกัน จึงทำให้หลักสูตรแต่ละประเภทมีเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกันไป

ธีระ รุญเจริญ (2550) กล่าวว่า การจัดโปรแกรมต่าง ๆ ควรจะเป็นไปอย่างมีระบบแบบแผน และจัดให้สอดคล้องกับเวลาที่กำหนดไว้ในแต่ละระดับการศึกษา ในเรื่องนี้ Tab 2 ได้เน้นว่า ขอบข่าย (Scope) ลำดับก่อนหลัง (Sequence) ความต่อเนื่อง (Continuity) และการประสานสัมพันธ์ (Integration) เป็นเรื่องสำคัญในการจัดหลักสูตร ถ้าพิจารณาตามแผนแล้ว เราอาจแบ่งหลักสูตรออกได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ 1 หลักสูตรซึ่งคำนึงถึงเนื้อหาวิชาเป็นหลัก

หลักสูตรประเภทนี้จัดเป็นธรรมเนียมติดต่อกันมา และคำนึงถึงการจัดประสบการณ์ทางการศึกษาออกมาในรูปของวิชาต่าง ๆ หรือในรูปของประเภทของความรู้หรือทักษะจัดตามลำดับก่อนหลัง และกำหนดขอบข่ายของเนื้อหาตามจุดมุ่งหมายของการสอนปรัชญาส่วนหนึ่งของการจัดหลักสูตรประเภทนี้ก็คือ มีลำดับขั้นก่อนหลังในวิชาต่าง ๆ ตามคุณค่าของมัน ซึ่งอาจจะเป็นในรูปของความยากง่าย

อย่างไรก็ดี หลักสูตรประเภทนี้ได้รับคำวิจารณ์ว่าเป็นหลักสูตรซึ่งจัดความรู้หรือทักษะของมนุษย์ออกเป็น ส่วน ๆ ตามอำเภอใจ และไม่แท้ (Artificial) กอปรทั้งเป็นการยับยั้งในเรื่องการเรียนการสอน แม้กระนั้นก็ตามหลักสูตรประเภทนี้ยังได้รับความนิยมอยู่ เพราะ

- 1) เป็นธรรมเนียมติดต่อกันมานาน
- 2) ทำให้มองเห็นความก้าวหน้าในการศึกษาชัดเจน
- 3) สถาบันศึกษาคงครว้ทั่วไปยังใช้หลักสูตรประเภทนี้เป็นหลักในการฝึกอบรมอยู่

เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องบางอย่างให้มีผู้เปลี่ยนแปลงเนื้อหาที่จะใช้ทันสมัยขึ้นและเรียกชื่อใหม่ เช่น คณิตศาสตร์ใหม่ วิทยาศาสตร์ใหม่ สังคมศึกษาใหม่ เป็นต้น

2. ประเภทที่ 2 หลักสูตรซึ่งจัดขอบข่ายของวิชาไว้กว้าง ๆ (The Broad-fields Curriculum)

ในการแก้ไขข้อบกพร่องของหลักสูตรประเภทที่ 1 ในเรื่องการแบ่งเนื้อหาออกเป็นรายวิชาย่อย ๆ ก็รวมวิชาย่อย ๆ เหล่านั้นให้เป็นหมวดหมู่และเกี่ยวพันกันมากขึ้น การจัดวิชาต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กันนั้นอาจทำได้โดยไม่ยากนัก เมื่อเรารู้จักลักษณะของวิชาต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ไทย อาจสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ไทย วิธีการที่ดำเนินไปเช่นนี้จะเป็นไปได้เมื่อจัดให้ครูประจำชั้น (ไม่แยกเป็นครูประจำวิชา) และครูคนเดียวสอนทั้งสองวิชาดังกล่าว สำหรับในมัธยมศึกษาซึ่งจัดครูประจำวิชาเป็นไปได้อย่างมาก

การจัดหลักสูตรประเภทนี้ช่วยแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง ซึ่งมีในการจัดประเภทที่ 1 การจัดทั้งสองประเภทไม่แตกต่างกันโดยหลักการ แต่แตกต่างกันในเรื่องความกว้าง หรือความเข้าใจ (Comprehensiveness) ในเนื้อหาความรู้และทักษะตามจุดมุ่งหมายของการสอนวิชาต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา หรือเศรษฐศาสตร์ เป็นต้น

3. ประเภทที่ 3 หลักสูตรซึ่งจัดตามความจำเป็นสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ (The Areas-of-Living Curriculum)

หลักสูตรประเภทนี้จัดขึ้นโดยคำนึงถึงปัญหาหรือความจำเป็นของการดำเนินชีวิตเป็นหลัก โดยการจัดประสบการณ์ในการเรียนรู้ออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามความต้องการของมนุษย์ เช่น การเลือกและการเตรียมตัวเพื่ออาชีพ การเลือกคู่เพื่อพร้อมที่จะแต่งงาน การพัฒนาทักษะต่าง ๆ เกี่ยวกับการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีหรือการเป็นพลเมืองดี เป็นต้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ในการดำเนินการจำเป็นที่จะต้องทราบปัญหาที่สำคัญในชีวิตความเป็นอยู่ แล้วจัดให้เหมาะสมกับระดับชั้นและวัตถุประสงค์ของการสอน อาจจะใช้เป็นเนื้อหาวิชาแต่เน้นในสถานการณ์ซึ่งผู้เรียนเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยนัยดังกล่าว หลักสูตรนี้จึงคำนึงถึงผู้เรียนเป็นเกณฑ์

อย่างไรก็ดี เป็นการยากที่จะดำเนินการตามแนวคิดนี้ได้ เพราะเป็นการยากที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกปัญหาใด ใครเป็นผู้เลือก ผู้เรียนหรือครูใหญ่

4. ประเภทที่ 4 หลักสูตรซึ่งยึดประสบการณ์เป็นหลัก

หลักสูตรประเภทนี้แตกต่างจากประเภทที่กล่าวมามาก่อนมาก เพราะเน้นถึงเรื่องการปรับปรุง ส่งเสริมความเจริญเติบโตโดยการสร้างสัมพันธ์กับหมู่คณะเป็นสำคัญ เป็นการจัดลำดับประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนแต่ไม่ได้กำหนดประสบการณ์ดังกล่าวไว้ตายตัวจึงอาจกล่าวได้ว่าหลักสูตรซึ่งยึดประสบการณ์เป็นหลักหลักสูตรซึ่งจะจัดกระบวนการของความเจริญเติบโตและพัฒนาการต่อเนื่องกันไปเรื่อย ๆ โดยที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมโดยตรง

อย่างไรก็ดี ความคลุมเครือ และความพลิกแพลงของคำว่า “ประสบการณ์” “ปฏิสัมพันธ์” และ “การส่งเสริมความเจริญเติบโตของมนุษย์” เป็นการยากที่จะเข้าใจหลักสูตรประเภทนี้ จึงไม่เป็นที่นิยมใช้กันนัก

5. ประเภทที่ 5 หลักสูตรซึ่งยึดแกนกลางเป็นหลัก

การจัดหลักสูตรประเภทนี้ เป็นการจัดสภาพการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยไม่เน้นเนื้อหาเป็นรายวิชาแต่เน้นในเรื่องปัญหาและความต้องการของเด็ก หลักสูตรประเภทนี้มีลักษณะหลายประการคือ

- 1) สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต โดยการศึกษาปัญหาซึ่งท้าทายเด็กไปศึกษาสำรวจและใช้ความรู้ ทักษะต่างๆ จากหลายๆ วิชาให้เป็นประโยชน์
- 2) ตั้งวัตถุประสงค์ที่ครอบคลุมกว้างขึ้นกว่าที่ตั้งไว้ในแต่ละวิชา
- 3) อาศัยหลักการวางแผนร่วมกัน (โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในข้อ (2) และวิธีดำเนินการเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์) ระหว่างครูกับนักเรียนจึงเป็นการให้ความสำคัญของการรู้จักวางแผนงานด้วย
- 4) อาศัยช่วงเวลามากขึ้นกว่าที่ใช้ทั่วๆ ไป
- 5) อาจจะใช้ครูคนเดียว หรือเป็นคณะก็ได้
- 6) เน้นการแนะแนวทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นหมู่
- 7) คำนึงถึงความต้องการทางกาย ทางจิตวิทยา และทางสังคมประกอบกัน

หลักสูตรประเภทต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอจะเห็นได้ว่า มีลักษณะที่แตกต่างกันทั้งทางด้านเป้าหมายเนื้อหา และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สำหรับการเลือกใช้หลักสูตรประเภทใดนั้น ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของผู้พัฒนาหลักสูตรว่า ต้องการให้นักเรียนมีลักษณะอย่างไร อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าหลักสูตรจะมีลักษณะที่แตกต่างกัน นักพัฒนาหลักสูตรสามารถพัฒนาหลักสูตร โดยการผสมผสานหลักสูตรประเภทต่าง ๆ เข้าด้วยกันได้ แต่หลักสูตรนั้นควรจะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดพื้นฐานว่า ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักสูตรประเภทใด

2.4 กระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2552) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการหลักสูตร (Curriculum Management) ว่าเป็นการบริหารงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมหลายมิติเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และต้องอาศัยองค์ประกอบปัจจัยเกี่ยวพันต่าง ๆ มากมายเปรียบเสมือนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนา

การเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพสูงสุดในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติโดยมีภารกิจสำคัญ ดังนี้

1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ อาทิฝ่ายบริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน โดยทั่วไปนั้นมีการดำเนินการใน 2 ส่วน คือ

ก. การดำเนินการระดับสถานศึกษา ดำเนินการโดยองค์คณะบุคคลในระดับสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการ เพื่อพิจารณาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษารวมทั้งแนวปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ระเบียบการวัดประเมินผลการเรียน รวมทั้งพิจารณาเกี่ยวกับเอกสารบันทึกและรายงานผลการเรียน ซึ่งต้องใช้ร่วมกันในสถานศึกษา

ข. การดำเนินการระดับชั้นเรียน ดำเนินการโดยครูผู้สอนแต่ละคนในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่มซึ่งอาจมีความแตกต่างกัน ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ที่ครูผู้สอนรายวิชาเดียวกัน ระดับชั้นเดียวกันอาจพิจารณาออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่แตกต่างกันได้ เพราะผู้เรียนที่ครูแต่ละคนรับผิดชอบนั้นอาจมีความต้องการและความสามารถแตกต่างกัน ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้ หรืองานที่มอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติ สื่อการสอนหรือวิธีการวัดประเมินผลอาจต้องปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม

1.1 ขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา

การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยทั่วไปนั้นดำเนินการโดยคณะกรรมการหรือคณะทำงาน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการโดยสังเขป ดังนี้

- 1) แต่งตั้งคณะกรรมการ/คณะทำงาน
- 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ
- 3) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 4) คณะกรรมการสถานศึกษาพิจารณาให้ความเห็นชอบ
- 5) ใช้หลักสูตรสถานศึกษา
- 6) วิจัยและติดตามผลการใช้หลักสูตร

1.2 องค์ประกอบสำคัญของหลักสูตร

องค์ประกอบที่สำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

- 1) ส่วนนำ
- 2) โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา
- 3) คำอธิบายรายวิชา
- 4) เกณฑ์การวัดประเมินผลและจบหลักสูตร

1.3 การกำหนดวิสัยทัศน์ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

1.3.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดวิสัยทัศน์หลักสูตรไว้ในระดับชาติ เพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งใช้เป็นทิศทางในการจัดการศึกษาของตนเพื่อพัฒนาไปสู่เป้าหมายเดียวกัน หากสถานศึกษามีความต้องการหรือจุดที่ต้องการเน้นเพิ่มเติม ก็สามารถปรับเพื่อแสดงจุดเน้นเพิ่มเติมให้ชัดเจนในวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาได้

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน เป็นสมรรถนะจำเป็นพื้นฐาน 5 ประการของกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้

- 1) ความสามารถในการสื่อสาร
- 2) ความสามารถในการคิด
- 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา
- 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
- 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

1.3.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

- 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
- 2) ซื่อสัตย์สุจริต
- 3) มีวินัย
- 4) ใฝ่เรียนรู้
- 5) อยู่อย่างพอเพียง
- 6) มุ่งมั่นในการทำงาน
- 7) รักความเป็นไทย
- 8) มีจิตสาธารณะ

1.4 การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

องค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของหลักสูตรสถานศึกษา คือ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา ในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาควรพิจารณาในเรื่องต่อไปนี้

1.4.1 การกำหนดรายวิชา

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้จัดแบ่งองค์ความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ไว้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้แก่

- 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

- 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์
- 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์
- 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 5) กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา
- 6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
- 7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
- 8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ

สถานศึกษาจะต้องนำความรู้และทักษะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของแต่ละ “กลุ่มสาระการเรียนรู้” (Learning areas) ไปจัดทำเป็น “รายวิชา” (Courses) และกำหนดรหัสวิชา พร้อมทั้งตั้งชื่อรายวิชาให้สะท้อนสิ่งที่สอนในรายวิชานั้น ๆ

1.4.2 การกำหนดรหัสวิชา

การกำหนดรหัสวิชาควรใช้ตัวเลขอารบิก เพื่อสื่อสารและการจัดทำเอกสาร หลักฐานการศึกษาระบบรหัสวิชา สำหรับรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ประกอบด้วยอักษรตัวเลข 6 หลัก

หลักที่ 1 เป็นรหัสตัวอักษรแสดงกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาทิ

ท หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ค หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ว หมายถึง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เป็นต้น

หลักที่ 2 เป็นรหัสตัวเลขแสดงระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สะท้อนระดับความรู้และทักษะในรายวิชา ที่กำหนดไว้ อาทิ

1 หมายถึง รายวิชาระดับประถมศึกษา

2 หมายถึง รายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3 หมายถึง รายวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักที่ 3 เป็นรหัสตัวเลขแสดงปีที่เรียนของรายวิชา ซึ่งสะท้อนระดับ ความรู้และทักษะในรายวิชาที่กำหนดไว้ในแต่ละปี อาทิ

0 หมายถึง รายวิชาที่ไม่กำหนดปีที่เรียน จะเรียนปีใดก็ได้ในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย

1 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 1 ของระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ป.1 ม.1 และม.4)

2 หมายถึง รายวิชาที่เรียนในปีที่ 2 ของระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (ป.2 ม.2 และม.5) เป็นต้น

หลักที่ 4 เป็นรหัสตัวเลขประเภทของรายวิชา คือ

1 หมายถึง รายวิชาพื้นฐาน

2 หมายถึง รายวิชาเพิ่มเติม

หลักที่ 5 และหลักที่ 6 เป็นรหัสตัวเลขแสดงลำดับของรายวิชาแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ในปี/ระดับการศึกษาเดียวกัน ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นหรือมัธยมศึกษาตอนปลายมีตั้งแต่ 01- 99

1.4.3 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ 1) กิจกรรมแนะแนว 2) กิจกรรมนักเรียนและ 3) กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ โดยพิจารณาจากโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางและเป้าหมาย/จุดเน้นของท้องถิ่น พร้อมทั้งพิจารณาความต้องการและจุดเน้นของสถานศึกษา เพื่อจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

1.4.4 การกำหนดเวลาเรียน

หลักสูตรแกนกลางได้กำหนดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานและเงื่อนไขในการกำหนดเวลาเรียนสำหรับสถานศึกษาเพื่อประกอบการพิจารณาในการจัดเวลาเรียนของสถานศึกษาไว้ดังนี้

ระดับประถมศึกษา สามารถปรับเวลาเรียนพื้นฐานของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ ต้องมีเวลาเรียนตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานและผู้เรียนต้องมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนด

ระดับมัธยมศึกษา ต้องจัดโครงสร้างเวลาเรียนพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กำหนดและสอดคล้องกับเกณฑ์การจบหลักสูตร

สำหรับเวลาเรียนเพิ่มเติม ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ให้จัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับความพร้อม จุดเน้นของสถานศึกษาและเกณฑ์การจบหลักสูตร เฉพาะระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- 3 สถานศึกษาอาจจัดให้เป็นเวลาสำหรับสาระการเรียนรู้พื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยและกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

1.4.5 การจัดทำคำอธิบายรายวิชา

เมื่อสถานศึกษากำหนดรายวิชาที่จะเปิดสอนในแต่ละปี/ภาคเรียนเรียบร้อยแล้ว จะต้องเขียนคำอธิบายรายวิชา ทั้งรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติมไว้ในหลักสูตรสถานศึกษาด้วย เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งครูผู้สอนแต่ละระดับชั้นและ

บุคคลภายนอกหรือใช้ประโยชน์ในการเทียบโอน คำอธิบายรายวิชาประกอบด้วย รหัสวิชา ชื่อรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้ ระดับชั้น เวลาเรียน/หน่วยกิต พร้อมทั้งคำอธิบายให้ทราบว่าเมื่อเรียนรายวิชานั้นแล้วผู้เรียนจะมีความรู้ ทักษะ คุณลักษณะหรือเจตคติอะไร ซึ่งอาจจะระบุให้ทราบถึงกระบวนการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ที่สำคัญที่ผู้เรียนจะได้รับด้วยก็ได้ ส่วนทำของคำอธิบายรายวิชาให้ใส่รหัสตัวชี้วัด (รายวิชาพื้นฐาน) หรือผลการเรียนรู้ (รายวิชาเพิ่มเติม) กำกับไว้ด้วย

1.4.6 การกำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตรและเอกสารวัดและประเมินผล

1) การกำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตร

คณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการของสถานศึกษาพึงศึกษาเอกสารหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบหลักสูตรว่า มีข้อกำหนดและเงื่อนไขอะไรบ้าง พร้อมทั้งพิจารณาโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อกำหนดเกณฑ์การจบหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกัน ทั้งการจบระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะต้องระบุไว้ในเอกสารหลักสูตรสถานศึกษาด้วย

2) จัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำเอกสารว่าด้วยระเบียบการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น ระเบียบเกี่ยวกับการตัดสินผลการเรียน การช่อมเสริม การเลื่อนชั้น การตกซ้ำชั้น การรายงานผลการเรียน เป็นต้น สารของระเบียบดังกล่าวจะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาโดยอยู่บนพื้นฐานของนโยบายด้านการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหลักวิชาการด้าน การวัดประเมินผล การเรียนรู้

3) จัดทำเอกสารบันทึกผลและรายงานผลการเรียนรู้

สถานศึกษาจะต้องจัดทำเอกสารหลักฐานเพื่อแสดงผลการเรียนรู้ได้แก่ 1) ระเบียบแสดงผลการเรียนรู้ 2) ประกาศนียบัตรและ 3) แบบรายงานผู้สำเร็จการศึกษา โดยใช้ แบบพิมพ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

2. การดำเนินการระดับชั้นเรียน

ในระดับชั้นเรียนครูผู้สอนแต่ละคนมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วหากรายวิชาใดมีผู้สอนมากกว่าหนึ่งคน ครูอาจร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เพื่อวางแผนและออกแบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

2.1 การจัดทำโครงสร้างรายวิชา

รายวิชาแต่ละรายวิชานั้นประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้หลายหน่วย ซึ่งได้วางแผนและออกแบบไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อที่จะช่วยให้ผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องเห็นภาพรวมของแต่ละรายวิชา จำเป็นต้องมีการจัดทำโครงสร้างรายวิชาเพื่อให้ได้ทราบว่ารายนวิชานั้นประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้จำนวนเท่าใด เรื่องใดบ้าง แต่ละหน่วยพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุตัวชี้วัดโดยใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอนเท่าใด สัดส่วนการเก็บคะแนนของรายวิชานั้นเป็นอย่างไร

2.2 หน่วยการเรียนรู้บูรณาการ

หน่วยการเรียนรู้บางหน่วยอาจเป็นหน่วยที่บูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ลักษณะนี้ ครูผู้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันออกแบบ และวางแผนการสอนและการวัดประเมินผลหน่วยนั้นๆ ร่วมกัน

3. การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่นำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องจัดมาตรการส่งเสริม สนับสนุนการใช้หลักสูตรในด้านต่าง ๆ ที่สำคัญดังนี้

3.1 การพัฒนาบุคลากร

สถานศึกษาจะต้องพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เน้นการสร้างความเข้าใจแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ รวมทั้ง การวัดประเมินผล โดยมีมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นเป้าหมาย การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ การฝึกทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม รูปแบบการพัฒนาบุคลากรจะต้องใช้การนิเทศทั้งแบบกลุ่มและเป็นรายบุคคลโดยการสอนแนะ (Coaching) การศึกษาคูงาน การฝึกอบรม และจะต้องได้รับการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

3.2 การสนับสนุนงบประมาณทรัพยากร

การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แบบอิงมาตรฐานเป็นการปรับกระบวนทัศน์ การจัดหลักสูตรการสอนที่แตกต่างไปจากเดิม จำเป็นอย่างยิ่งที่สถานศึกษาต้องจัดทรัพยากร และปัจจัยที่เอื้อต่อการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดความสำเร็จต่อการนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ อาทิ จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีสื่อวัสดุอุปกรณ์และเอกสารต่าง ๆ อย่างเพียงพอ จัดสรรการใช้ทรัพยากรของสถานศึกษาอย่างเหมาะสมและคุ้มค่าและบริหารทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

การจะส่งเสริมให้การจัดทำและใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของฝ่ายต่าง ๆ ทั้งผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครู และนักเรียนซึ่งเป็นผู้ได้รับผลโดยตรงจากการใช้หลักสูตร ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนาหลักสูตรและตรวจสอบคุณภาพการจัดการศึกษา

3.4 การส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการ

ความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรขึ้นอยู่กับบรรยากาศทางวิชาการ ซึ่งสถานศึกษาจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดขึ้น โดยการจัดระบบการบริหารงานทางวิชาการที่มีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทั้งห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้มุมค้นคว้าแก่ครูผู้สอนและนักเรียน สนับสนุนให้มีระบบข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษาและส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการนำเสนอหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ให้เพื่อนครูและบุคลากรทางการศึกษา

4. การกำกับ ดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา

เพื่อสร้างความมั่นใจแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนว่าผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังตามที่กำหนด ในมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนตามความคาดหวังของสถานศึกษา การกำกับ ดูแลคุณภาพของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้จึงเป็นสิ่งจำเป็น สถานศึกษาสามารถดำเนินการได้หลายแนวทาง อาทิ

4.1 การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตร

การนิเทศ ติดตามการใช้หลักสูตรเป็นกระบวนการสำคัญที่สถานศึกษาใช้ในการควบคุมคุณภาพ โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการติดตาม อาทิ การตรวจเยี่ยมและการสังเกตการณ์ในชั้นเรียน การสอนแนะ (Coaching) การตรวจแผนการจัดการเรียนรู้ การบันทึกรายงานหลังการสอน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น สถานศึกษาควรจัดให้มีแผนนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ดำเนินการให้กระบวนการนิเทศเป็นวัฒนธรรมในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษابนพื้นฐานความรู้สึที่เป็นกัลยาณมิตร มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันและยอมรับการเปลี่ยนแปลงสภาพระหว่างความเป็นผู้นิเทศ ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา

4.2 การประกันคุณภาพภายใน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดระบบประกันคุณภาพภายในและการเตรียมความพร้อมสำหรับประเมินคุณภาพภายนอกเป็นระบบควบคุมคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นกลไกสำคัญในการสร้างความมั่นใจต่อ

พ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชนว่าจะสามารถจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ สถานศึกษาจะต้องจัดระบบประกันคุณภาพที่เน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจน แผนปฏิบัติการต้องเน้นผลคุณภาพผู้เรียน มีการรายงานผลเป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง และนำผลมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน

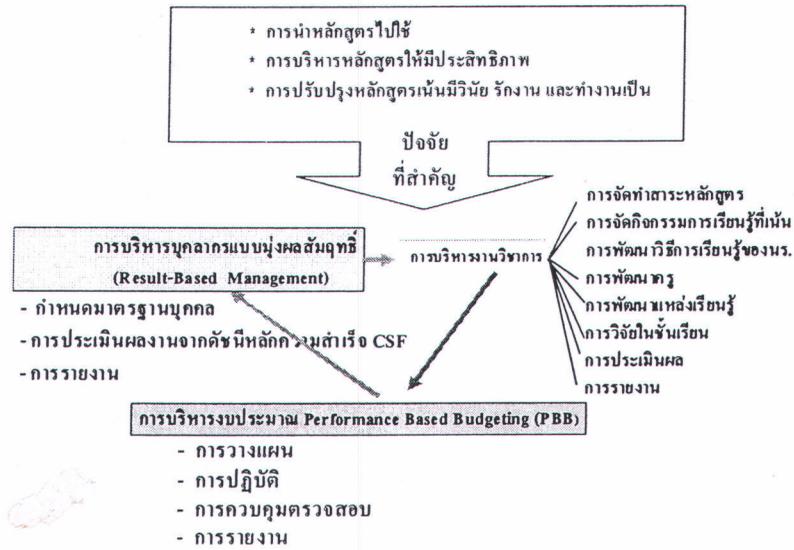
4.3 การวิจัย การติดตามผลการใช้หลักสูตร

การวิจัยจะเป็นที่มาของข้อมูลข่าวสารที่แม่นยำ แสดงจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหาสาเหตุ และแนวทางปรับปรุงพัฒนาให้สถานศึกษาสามารถจัดหลักสูตรการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาควรดำเนินการวิจัยดังนี้

1) การวิจัยพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มุ่งเน้นการวิจัยเพื่อนำผลมาประกอบการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสม สอดคล้องกับผู้เรียนและความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน

2) การวิจัยประเมินผลการใช้หลักสูตร เพื่อเป็นหลักประกันว่าผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย คุณธรรม บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ระดับชาติและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข กระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตรสามารถดำเนินการทั้งระหว่างการใช้หลักสูตรและเมื่อนำหลักสูตรไปใช้เรียบร้อยแล้ว หรือการติดตามจากผลผลิตของหลักสูตร คือ ผู้เรียนที่จบการศึกษาตามหลักสูตร

จากที่กล่าวมาข้างต้น การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับทุกส่วนงาน และภารกิจต่าง ๆ ในการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพจึงต้องใช้หลักการบริหารจัดการที่เหมาะสม เพื่อกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่กำหนดไว้ ดังรูปภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา (2552)

3. โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ สพฐ.293/2551 ลงวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยให้ใช้ในโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมใน ปีการศึกษา 2552 เป็นต้นไปนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดให้มีการวางแผนงานดำเนินการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยในปีการศึกษา 2552 กำหนดให้มีการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่จะเป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาด้านการใช้หลักสูตรในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดเกณฑ์เพื่อให้เขตพื้นที่การศึกษาพิจารณาคัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมการดำเนินการดังกล่าว ซึ่งหน่วยงานต้นสังกัดอื่น ๆ ที่มีสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถพิจารณาใช้เกณฑ์นี้ในการคัดเลือกโรงเรียนเพื่อเข้าร่วมโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้ ทั้งนี้ จำนวนของโรงเรียนและแนวทางในการพัฒนานั้น ให้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหน่วยงานต้นสังกัดนั้น ๆ

โรงเรียนที่เริ่มใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในปีการศึกษา 2552 ประกอบด้วย (1) โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร และ (2) โรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร

3.1 เกณฑ์การคัดเลือกโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1. เป็นโรงเรียนชั้นนำ หรือเป็นโรงเรียนต้นแบบในด้านต่าง ๆ มีผลงานเป็นที่ปรากฏ เช่น โรงเรียนรางวัลพระราชทาน โรงเรียนที่เป็นแหล่งศึกษาดูงานในด้านต่าง ๆ โรงเรียนในโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน โรงเรียนในโครงการนำร่องหรือโครงการวิจัยของหน่วยงานต่างๆ
2. มีศักยภาพที่สามารถพัฒนาเป็นศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับเขตพื้นที่การศึกษา
3. มีคณะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ และมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานวิชาการ
4. มีคณะครูผู้สอนแกนนำที่มีคุณภาพ และคณะกรรมการสถานศึกษามีความเข้มแข็ง
5. เขตพื้นที่การศึกษามีศักยภาพที่จะเข้าไปร่วมสนับสนุนทางวิชาการได้อย่างต่อเนื่อง
6. สามารถพัฒนาให้เป็นโรงเรียนที่เป็นแหล่งเรียนรู้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ และเป็นเครือข่ายการเรียนรู้ในด้านการใช้หลักสูตรที่เป็นรูปธรรม

โรงเรียนในโครงการนำร่องการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1. โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตร เขตพื้นที่การศึกษาละ 3 โรงเรียน เป็นโรงเรียน ที่ได้รับการดูแลและสนับสนุนการดำเนินการจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งปฏิบัติงานด้านหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นศูนย์วิจัยและพัฒนาตามโครงการวิจัยและพัฒนาตามโครงการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรของแต่ละเขตพื้นที่
2. โรงเรียนที่มีความพร้อมในการใช้หลักสูตร เขตพื้นที่การศึกษาละไม่เกิน 30 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่มีความสนใจ และอาสาเข้าร่วมการใช้หลักสูตรฯ เป็น โรงเรียนมีศักยภาพที่จะดำเนินการโดยมีงบประมาณหรือบุคลากรที่สามารถบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง หรือเขตพื้นที่การศึกษาสามารถสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ได้ จำนวนโรงเรียนที่มีความพร้อมของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ให้อยู่ในดุลยพินิจของคณะกรรมการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้คัดเลือก และสามารถรับผิชอบดำเนินการพัฒนาให้สถานศึกษาทั้งหมดที่คัดเลือกได้คุณภาพตามที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้ให้มีจำนวนของโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา และ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในอัตราส่วนที่ใกล้เคียงกัน

4. หน้าที่ทางการบริหารหรือการจัดการ (Administrative functions)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548) กล่าวว่า หน้าที่ทางการบริหาร (Administrative functions) หากพิจารณาจากทฤษฎีในทัศนะดั้งเดิม ในกรณีของ Fayol ประกอบด้วยหน้าที่ที่สำคัญ 5 หน้าที่ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ การประสานงานและการควบคุม กรณีของ Gulick ซึ่งนักบริหารรู้จักกันดีในชื่อย่อว่า POSDCoRB ประกอบด้วย 7 หน้าที่ที่สำคัญคือ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงานและการงบประมาณ แต่หากพิจารณาจากทฤษฎีทัศนะปัจจุบันจะมี 4 หน้าที่ที่สำคัญ คือ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และการควบคุมองค์การ

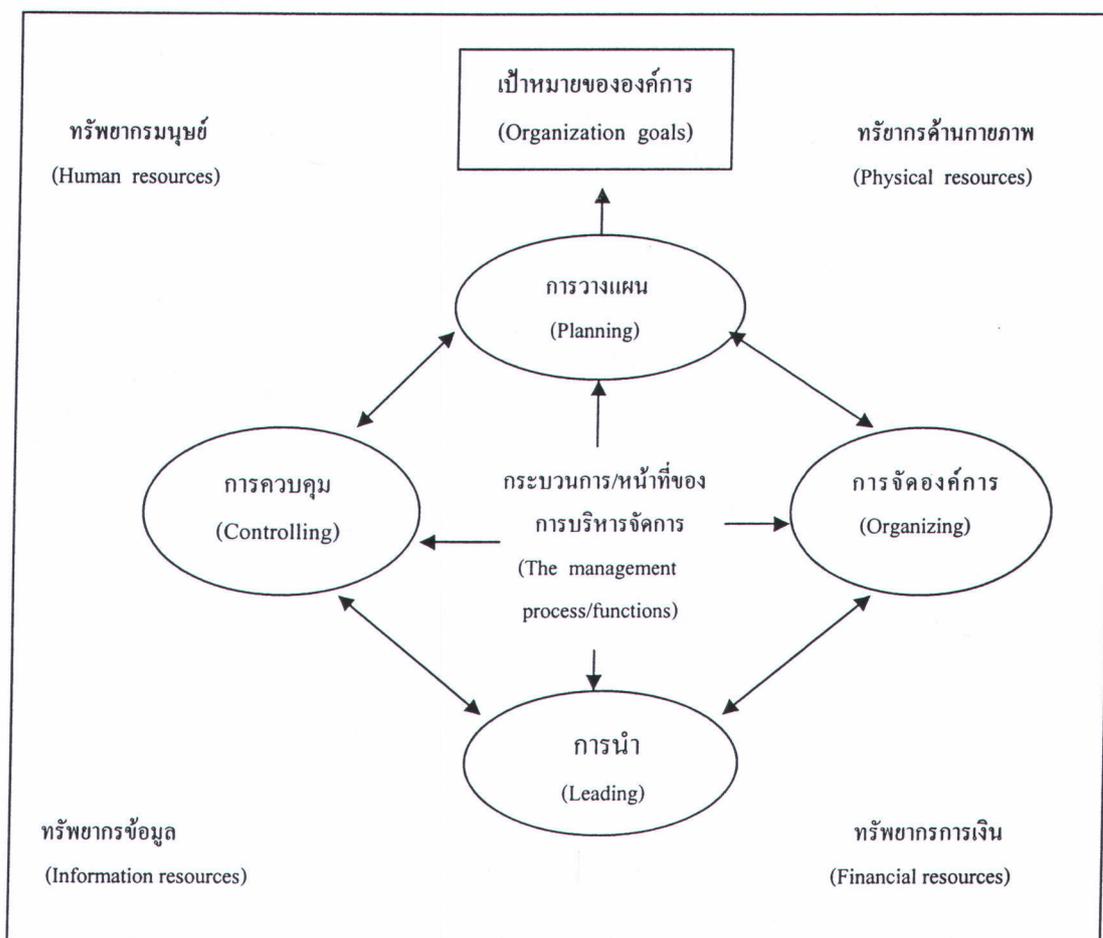
ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ (2550) กล่าวว่า หน้าที่ของการจัดการ (Functions of management) หรือกระบวนการของการจัดการ (Management process) เป็นหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) ทรัพยากรขององค์การ (Certo and Certo, 2006) ผู้จัดการที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมักเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ของการจัดการ (Functions of management) หรือใช้กระบวนการของการจัดการ (Management processes) อาจแบ่งหน้าที่ของการจัดการออกเป็น 5 หน้าที่ คือ 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) 4) การนำ (Leading) 5) การควบคุม (Controlling) แต่ในปัจจุบันนิยมนรวมการจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) ไว้กับการจัดองค์การ (Organizing) จึงเหลือเพียง 4 หน้าที่ ซึ่งหน้าที่หลักดังกล่าวนี้ จะเป็นการจัดสรรทรัพยากรและใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อเป้าหมายขององค์การทรัพยากรต่าง ๆ ได้แก่ ทรัพยากรมนุษย์ (Human resources) ทรัพยากรทางกายภาพ (Physical resources) ทรัพยากรข้อมูล (Information resources) ทรัพยากรทางการเงิน (Financial resources) ดังภาพที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์และพิจารณาถึงวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น กำหนดวิธีทำงานและกำหนดว่าควรจะทำเมื่อใด (Certo and Certo, 2006) ดังนั้น ผู้จัดการจึงต้องตัดสินใจว่าบริษัทมีวัตถุประสงค์อะไรในอนาคต และจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์นั้น ลักษณะการวางแผน มีดังนี้
 - 1) การดำเนินการตรวจสอบ เพื่อกำหนดสภาพในปัจจุบันขององค์การ
 - 2) การสำรวจสภาพแวดล้อม
 - 3) การกำหนดวัตถุประสงค์
 - 4) การพยากรณ์สถานการณ์ในอนาคต
 - 5) การกำหนดแนวทางปฏิบัติงานและความจำเป็นในการใช้ทรัพยากร
 - 6) การประเมินแนวทางปฏิบัติงานที่วางไว้
 - 7) การทบทวนและปรับแผนเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และเมื่อผลลัพธ์ไม่เป็นไปตามที่กำหนด
 - 8) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการวางแผนควรต้องเป็นไปอย่างทั่วถึง

2. การจัดองค์การ (Organizing) เป็นขั้นตอนในการจัดบุคคลและทรัพยากรที่ได้ในการทำงาน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายในการทำงานนั้นหรือเป็นการจัดแบ่งงานเพื่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามแผน (Certo and Certo, 2006) การจัดองค์การประกอบด้วย 1) การกำหนดและอธิบายงานที่จะถูกนำไปดำเนินการ 2) การกระจายงานออกเป็นหน้าที่ (Duties) 3) การรวมหน้าที่ต่าง ๆ เข้าเป็นตำแหน่งงาน (Positions) 4) การอธิบายสิ่งที่จำเป็นหรือความต้องการของตำแหน่งงาน 5) การรวมตำแหน่งงานต่าง ๆ เป็นหน่วยงานที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเหมาะสม และสามารถบริหารจัดการได้ 6) การมอบหมายงาน ความรับผิดชอบ และอำนาจหน้าที่ 7) การทบทวนและปรับโครงสร้างขององค์การเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลง และผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด 8) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการจัดองค์การให้เป็นอย่างทั่วถึง 9) การกำหนดความจำเป็นของทรัพยากรมนุษย์ 10) การสรรหาผู้ปฏิบัติงานที่มีศักยภาพ 11) การคัดเลือกจากบุคคลที่สรรหามา 12) การฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ต่าง ๆ 13) การทบทวน ปรับคุณภาพและปริมาณของทรัพยากรมนุษย์ เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด

1. การนำ (Leading) เป็นการกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นชักนำความพยายามให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (William, 2007) ประกอบด้วย 1) การติดต่อสื่อสารและอธิบายวัตถุประสงค์ให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทราบ 2) การมอบหมายมาตรฐานของการปฏิบัติงานต่าง ๆ 3) การให้คำแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานของการปฏิบัติงาน 4) การให้รางวัลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาบนพื้นฐานของผลการปฏิบัติงาน 5) การยกย่องสรรเสริญและการดำเนินคดีอย่างยุติธรรมและถูกต้องเหมาะสม 6) การจัดหาสภาพแวดล้อมมากระตุ้นการ จูงใจ โดยการติดต่อสื่อสาร เพื่อสำรวจความต้องการและสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง 7) การทบทวนและปรับวิธีการของภาวะความเป็นผู้นำเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด 8) ใช้การติดต่อสื่อสารในกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การควบคุม (Controlling) เป็นการติดตามผลการทำงานและแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่จำเป็น (Hellriegel, Jackson & Slocum, 2005) หรือเป็นขั้นตอนของการวัดผลการทำงาน และดำเนินการแก้ไข เพื่อให้บรรลุผลที่ต้องการ การควบคุมประกอบด้วย 1) การกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน 2) การเปรียบเทียบและติดตามผลการปฏิบัติงานกับมาตรฐาน 3) การแก้ไขความบกพร่อง 4) การทบทวนและปรับวิธีการควบคุม เมื่อสถานการณ์เปลี่ยนแปลงและผลลัพธ์ของการควบคุมไม่เป็นไปตามที่กำหนด 5) การติดต่อสื่อสารในกระบวนการของการควบคุมเป็นอย่างทั่วถึง

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของหน้าที่หลัก 4 ประการของการจัดการ หรือกระบวนการของการจัดการ (ปรับปรุงจาก ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2550)

สรุปได้ว่าปัจจุบันหน้าที่ทางการบริหารหรือหน้าที่ของการจัดการ (Functions of management) หรือ กระบวนการของการจัดการ (Management process) เป็นหน้าที่พื้นฐาน 4 ประการของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Planning) 2) การจัดองค์การ (Organizing) 3) การนำ (Leading) 4) การควบคุม (Controlling) ทรัพยากรขององค์กร

5. หลักการ แนวคิด เกี่ยวกับหลักการบริหารสถานศึกษา

5.1 หลักการบริหารของ Henry Fayol

แนวคิดของ Henri Fayol : ทฤษฎีการจัดการ (Principle of management) หรือการบริหาร (Administrative principles) (อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2550) Henri Fayol นักอุตสาหกรรมชาวฝรั่งเศสได้ชื่อว่าบิดาของทฤษฎีการจัดการปฏิบัติการ (Operational-management theory) งานของ Fayol ในระหว่างปี ค.ศ. 1920-1929 หรือบางทีก็ถือกันว่าเป็นบิดาของการบริหารจัดการสมัยใหม่เขาเชื่อว่า การบริหารนั้นเป็นเรื่องของทักษะและเขาสนใจที่จะศึกษาองค์การโดยรวมและมุ่งเน้นที่กิจกรรมการจัดการ (Managerial activities) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรม 5 อย่างคือ

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์การ (Organizing)
3. การบังคับบัญชา หรือการสั่งการ (Commanding)
4. การประสานงาน (Coordinating)
5. การควบคุม (Controlling)

หลักทั่วไปของการจัดการ (General principles of management) การจัดการโดยทั่วไปยึดหยุ่นได้ และต้องใช้ได้กับเงื่อนไขที่เปลี่ยนแปลง Fayol ได้สังเกตและกำหนดการจัดการไว้ 14 ข้อ เรียกว่า หลักการจัดการที่มีประสิทธิผลของ Fayol (Fayol's principles of effective management) ซึ่ง Henri Fayol ได้กำหนดหลักการจัดการ 14 ข้อ จากประสบการณ์ส่วนตัวและพิจารณาจุดเริ่มต้นสำหรับผู้บริหารที่แสวงหาคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติของผู้จัดการ หลัก 14 ข้อ มีรายละเอียดดังนี้

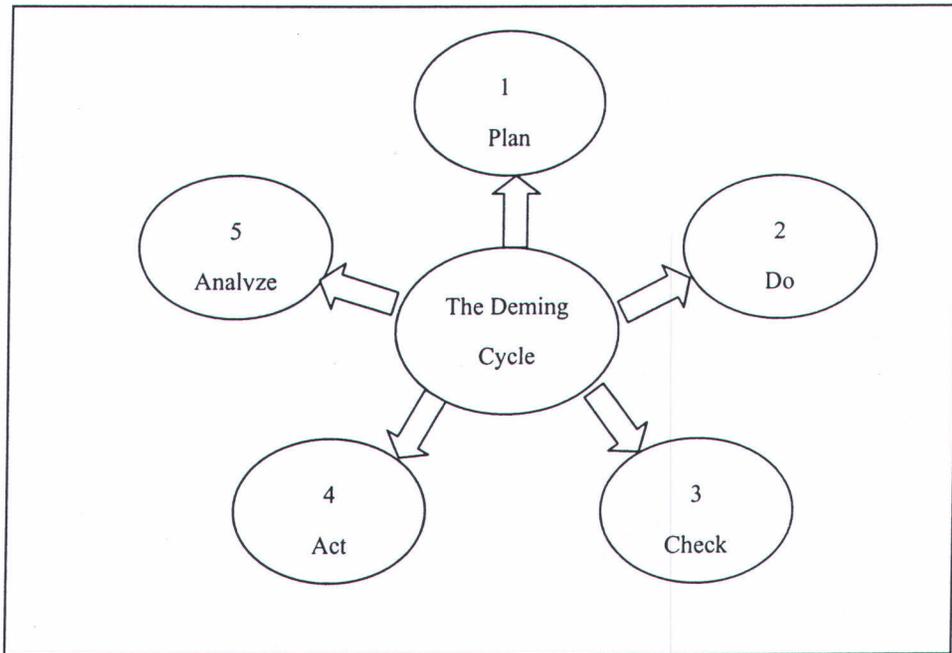
1. การแบ่งงานกันทำ (Division of work) เป็นความเชี่ยวชาญพิเศษที่นักเศรษฐศาสตร์เห็นว่าจำเป็นสำหรับความมีประสิทธิภาพในการใช้แรงงาน Fayol ได้ประยุกต์ใช้หลักการนี้ในงานทุกชนิด ทั้งงานการจัดการด้านเทคนิค
2. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and responsibility) Fayol พบว่า อำนาจและความรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งความรับผิดชอบเกิดจากอำนาจหน้าที่ เขาเห็นว่า อำนาจเป็นส่วนประกอบของปัจจัยที่เป็นทางการต่าง ๆ ได้มาจากตำแหน่งผู้บริหาร และปัจจัยส่วนบุคคลเป็นการประสมประสานของการมีไหวพริบ ประสบการณ์ คุณค่าทางศีลธรรม ความรับผิดชอบในอดีต ฯลฯ ซึ่งอำนาจหน้าที่ต้องอยู่คู่กับความรับผิดชอบ
3. ความมีระเบียบวินัย (Discipline) เป็นการยอมรับ (เคารพ) ข้อตกลงซึ่งใช้ร่วมกัน การประยุกต์ใช้พลัง และวินัยต้องมีความเหนือกว่าในทุกระดับเพื่อให้สามารถบังคับได้
4. การมีผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว (Unity of command) หมายถึง พนักงานควรจะได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว

5. การมีเป้าหมายเดียวกัน (Unity of direction) หลักการข้อนี้ยึดหลักว่า กิจกรรมของแต่ละกลุ่มต้องมีจุดหมายและแผนการเดียวกัน หลักการนี้สัมพันธ์กับการจัดองค์การของบริษัทมากกว่าบุคคล (Fayol ไม่ได้หมายความว่า การตัดสินใจทุกกรณีต้องมาจากผู้บริหารสูงสุด)
6. ผลประโยชน์ส่วนตัวมีความสำคัญน้อยกว่าผลประโยชน์ขององค์การ (Subordination of individual to the general interest) หมายถึง ผลประโยชน์ (ความสนใจ) เฉพาะของผู้จัดการและพนักงาน ถือเป็นรองจากผลประโยชน์ (ความสนใจ) ทั้งหมดขององค์การ
7. ค่าตอบแทนและวิธีการจ่ายค่าตอบแทน (Remuneration and methods) นั่นคือ การจ่ายค่าตอบแทน ควรจะยุติธรรมและสนองความพึงพอใจสูงสุดทั้งนายจ้างและลูกจ้างเท่าที่จะทำได้
8. การรวมอำนาจ (Centralization) หลักข้อนี้ไม่ได้รวมถึงการรวมอำนาจหน้าที่ (Centralization of authority) แต่ Fayol หมายถึง ขอบเขตของการรวมอำนาจหน้าที่หรือการกระจายอำนาจ ผู้บริหารระดับสูงจะต้องกำหนดระดับการรวมอำนาจและการกระจายอำนาจที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะขององค์การ
9. สายการบังคับบัญชา (Scalar chain) เป็นสายการบังคับบัญชาเพื่อให้การติดต่อสื่อสารขององค์การคล่องตัว
10. คำสั่ง (Order) องค์การจะกำหนดตำแหน่งหน้าที่สำหรับทุกคน และทุกคนจะเข้าใจตำแหน่งหน้าที่ของเขา
11. หลักความเสมอภาค (Equity) การจัดการใช้หลักเท่าเทียมกันตลอดทั้งความเมตตา (Kindliness) และ ความยุติธรรม (Justice)
12. ความมั่นคงในงาน (Stability of tenure) Fayol พบว่า การออกจากงานของพนักงานเป็นเหตุและผลของการจัดการที่ไม่ดี และชี้ว่าเป็นอันตรายตลอดจนทำให้เสียค่าใช้จ่าย ธุรกิจที่มั่งคั่งโดยทั่วไป จะแสดงถึงความรู้สึกมั่นคงของพนักงานด้วย
13. ความคิดริเริ่ม (Initiative) ผู้บริหารที่มีประสิทธิผลจะต้องมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาและบริหารงาน
14. ความสามัคคี (Esprit de corps) เป็นหลักการที่ว่าสามัคคีคือพลัง (In union there is strength) ความเข้ากันได้ระหว่างสมาชิกภายในองค์การจะทำให้เกิดความแข็งแกร่ง

5.2 หลักการบริหารของ Dr. W. Edwards Deming

Dr.W.E.Deming (1940 อ้างถึงใน ศิริพงษ์ เสภาขน, 2550) สิ่งที่ Deming นำเสนอเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวทางด้านคุณภาพที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือ วงจรเดมมิง (Deming Cycle) ประกอบด้วย 1) การทำวิจัยและนำผลมาใช้ในการวางแผนการผลิต (Plan) 2) การดำเนินการผลิต (Do)

3) ตรวจสอบผลผลิตเพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินการผลิตดำเนินการตามแผน (Check) 4) จำหน่ายผลผลิต (Act) 5) วิเคราะห์ผลผลิตที่จำหน่ายในด้านของคุณภาพ ราคาและเกณฑ์อื่น ๆ (Analyze) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 วงจรเดมมิง (Deming Cycle) (ปรับปรุงจาก ศิริพงษ์ เสากายน, 2550)

Deming ได้เสนอแนวทางใหม่เพื่อการพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในองค์กรธุรกิจอุตสาหกรรมเพื่อความอยู่รอดและสามารถแข่งขันในตลาดได้ โดยเสนอหลักการบริหารคุณภาพ 14 ข้อ ที่รู้จักกันดีว่า "เดมมิง 14 ข้อ" (Deming's Fourteen Points) การศึกษาหลักการบริหารคุณภาพของเดมมิง 14 ข้อ ให้เข้าใจจึงเป็นพื้นฐานสำคัญของการสร้างคุณภาพในองค์กร การสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน หลักการบริหารคุณภาพของเดมมิง 14 ข้อ คือ

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการปรับปรุงผลผลิตและการบริหารเพื่อจะทำให้เกิดการเปรียบเทียบการคงอยู่ในธุรกิจและการสร้างงาน
2. ปรับปรัชญาแนวใหม่ว่า การบริหารจะต้องเรียนรู้เศรษฐศาสตร์แนวใหม่และต้นตัวให้เกิดการทำลาย เรียนรู้ความรับผิดชอบและแสดงภาวะผู้นำ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. เลิกคิดได้เลยว่า การตรวจสอบจะทำให้มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพจะเริ่มต้นด้วยกัน
4. เลิกคิดว่าการให้รางวัลจะทำได้ถ้ามีพื้นฐานต่ำ

5. ปรับปรุงการผลิตอย่างต่อเนื่องและตลอดไป การปรับปรุงคุณภาพผลผลิตและบริการ จะทำให้ลดต้นทุนลง
6. จัดให้มีการฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน
7. สำหรับผู้นำของสถาบัน จุดมุ่งหมายของการเป็นผู้นำควรจะช่วยให้อุคลากรและเทคโนโลยี มีการพัฒนาขึ้น
8. ขจัดความกลัวออกไป นั่นคือทุกคนสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
9. นำปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างฝ่ายต่าง ๆ มาวิเคราะห์จนกระทั่งบุคลากรเหล่านั้นสามารถ ทำงานร่วมกันได้
10. ขจัดคำขวัญและภาระงานออกไปโดยการสร้างความสัมพันธ์ให้ทำงานร่วมกันได้
11. ขจัดโควต้าและการบริหาร โดยยึดจุดประสงค์ออกไปให้ใช้ภาวะผู้นำแทน
12. ยกเลิกอุปสรรคที่จะทำให้พนักงานไม่ปฏิบัติงานตามภาระงาน
13. สร้างแนวทางการให้การศึกษาและการปรับปรุงตนเองแก่พนักงาน
14. ให้แต่ละคนถ่ายทอดงานระหว่างกันและให้แต่ละคนสามารถทำงานแทนกันได้

5.3 หลักการบริหารตามสถานการณ์ (Contingency Theory)

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548) นักทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ เชื่อว่า หลักการบริหารงานที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์หนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถนำเอาชุดของหลักการที่กำหนดไว้แบบสำเร็จรูปแล้วไปใช้อย่างได้ผลในทุกสถานการณ์ ในสถานการณ์ที่แตกต่างไปผู้บริหารอาจกำหนด หลักการเพื่อเป็นเงื่อนไขหรือแนวการบริหารในสถานการณ์นั้น ๆ ได้ โดยบูรณาการจากทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารจะต้องสามารถวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานการณ์นั้น เพื่อกำหนดแนวทาง (Solution) ให้เหมาะสมกับโครงสร้างองค์การ ทรัพยากร เป้าหมายและผู้ปฏิบัติงานในองค์การ แต่อย่างไรก็ตามผู้บริหารไม่คำนึงถึงเฉพาะความเหมาะสมกับสถานการณ์เท่านั้น ควรคำนึงถึงความเป็นอิทธิพลเหนือสถานการณ์หรือเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงด้วยการตามสถานการณ์อาจไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งใหม่ๆ

5.4 หลักการบริหารเน้นวัตถุประสงค์ (Management by Objectives)

หลักการบริหารเน้นวัตถุประสงค์ (วิโรจน์ สารรัตนะ, 2548) หลักการบริหารพัฒนาขึ้น โดย Peter Drucker ซึ่งนิยามการบริหารงานแบบนี้ว่าเป็นหลักของการบริหารที่จะจัดให้แต่ละบุคคล ได้ทำงานและมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีทิศทางในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจนแน่นอน มีการ

ทำงานเป็นทีม ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานระหว่างวัตถุประสงค์ของบุคคลและวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นไปด้วยดีและเรียบร้อย

Drucker ให้ทัศนะว่าในการนำหลักการนี้ไปใช้ควรคำนึงถึงหลักการดังนี้ คือ 1) ความสำเร็จของกิจการใด ๆ ขึ้นอยู่กับการที่ฝ่ายบริหารทุกคนทุกระดับต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ร่วมขององค์การ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่อยู่เหนือขึ้นไป วัตถุประสงค์ของหน่วยงานอื่นในระดับเดียวกันและ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ 2) การมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกหรือผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ถือเป็น การให้เกียรติให้ความสำคัญ จูงใจ ให้สมาชิกผู้คุมตนเองเข้ากับวัตถุประสงค์ที่ตนเองมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นมา โดยจะใช้ความพยายามหาวิธีการต่าง ๆ มากระทำ เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นั้น 3) การให้มีข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นการตรวจสอบและการรายงานเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในการปรับวัตถุประสงค์หรือวิธีดำเนินงาน 4) การกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน (Time schedule) ทั้งในการกำหนดวัตถุประสงค์ การเตรียมการ การดำเนินงานและการรายงานผล เป็นต้น

5.5 หลักการบริหารของ Elton Mayo, F. J. Roethlisberger et al. การศึกษาที่ Hawthorne

Elton Mayo, F.J. Roethlisberger et al. การศึกษาที่ Hawthorne (อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550) ประสบความสำเร็จมีชื่อเสียงจากการทดลองที่โรงงาน Hawthorne ของบริษัท Western Electric ระหว่างปี ค.ศ. 1927-1932 ก่อนหน้านี้นี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1924-1927 หน่วยงานวิจัยของชาติ (The National Research Council) ได้ร่วมมือกับ Western Electric เพื่อศึกษาผลกระทบของความเป็นอยู่และเงื่อนไขอื่น ๆ ที่มีต่อคนงานและผลผลิตของเขา ผู้วิจัยพบว่าการทดลองครั้งนี้ล้มเหลว อย่างไรก็ตาม Elton Mayo แห่งมหาวิทยาลัย Harvard สังเกตว่า มีบางสิ่งผิดปกติในการทดลองนี้ จึงร่วมกับ Roethlisberger และคนอื่น ๆ ทำการวิจัยต่อไป

สิ่งที่ Mayo และผู้ร่วมงาน ค้นพบส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับพื้นฐานข้อมูลของ Pareto คือ มีผลแบบภาพลวง (Dramatic) ของแนวความคิดการจัดการ การเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ของกลุ่มทดลอง การเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาพักผ่อน ระยะเวลาทำงานต่อวันที่สั้นลงและระบบการจ่ายค่าตอบแทนที่จูงใจ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในผลผลิต Mayo และผู้ร่วมงาน จึงสรุปว่ามีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องด้วยคือ ความรับผิดชอบ โดยทั่วไปพบว่า การเพิ่มผลผลิตเกิดจากปัจจัยทางสังคม เช่น ขวัญกำลังใจ (Moral) มิตรภาพอันน่าพอใจระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม (Satisfactory interrelationship) ความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ (Sense of belonging) และการจัดการที่มีประสิทธิผล (Effective management) และการเป็นการจัดการที่เข้าใจพฤติกรรมมนุษย์โดยเฉพาะพฤติกรรมกลุ่มและการใช้ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น การจูงใจ (Motivating) การให้คำปรึกษา (Counseling) การนำ (leading) และ

การติดต่อสื่อสาร (Communicating) ปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นโดยพื้นฐานจากการสังเกตบุคคล การศึกษานี้ เรียกว่า “ผลกระทบจาก Hawthorne” (Hawthorne effect)

5.6 หลักการบริหารของ Chester Barnard : แนวคิดระบบสังคมในการจัดการและ ทฤษฎีระบบ

หลักการบริหารของ Chester Barnard (อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์และคณะ, 2550) แนวคิดระบบสังคม (Social systems approach) การรวบรวมหลักของการจัดการประกอบด้วย แนวคิดในการตัดสินใจ ความเป็นผู้นำและการยอมรับอำนาจของสติปัญญาซึ่งเกิดจากประสบการณ์ ในการจัดการ

Chester I. Barnard (ค.ศ.1886-1961) ได้เรียบเรียงหนังสือที่สำคัญเล่มหนึ่ง ในปี ค.ศ. 1938 ชื่อ “หน้าที่ของฝ่ายบริหาร” (The Function of Executive) Barnard เป็นผู้บริหารมานานและเป็น ประธานของบริษัท New Jersey Bell Telephone จากปี ค.ศ.1927 -1948 Barnard ได้รับอิทธิพล จาก Pareto, Mayo และสมาชิกคนอื่นของมหาวิทยาลัย Harvard เขามุ่งความสำคัญที่การวิเคราะห์ แนวคิดระบบสังคม (Social systems approach) เพื่อทำความเข้าใจและวิเคราะห์หน้าที่ของผู้บริหาร Barnard มองงานที่สำคัญในระบบสังคมและการยอมรับในทฤษฎีอำนาจหน้าที่ (Acceptance theory of authority) ซึ่งพนักงานจะทำตามคำสั่งถ้า 1) เขาเข้าใจในคำสั่งว่าต้องการอะไร 2) เขาเชื่อว่า คำสั่งนั้นจะสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร 3) เขาเห็นผลประโยชน์ในทางบวกที่มีต่อตัวเขาใน การทำตามคำสั่ง

5.7 หลักการบริหารของ Thomas J. Peters and Robert H. Waterman Jr.

หลักการบริหารของ Thomas J. Peters and Robert H. Waterman Jr. (อ้างถึงใน ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2550) ได้ศึกษาโดยการค้นหาความเป็นเลิศขององค์กร Peter s and Waterman ได้เขียนหนังสือชื่อ In Search of Excellence โดยค้นคว้าความเป็นเลิศของบริษัท Johnson & Johnson, IBM, Hewlett Packard, Delta Airlines, McDonald's และธุรกิจดีเด่นอื่น ๆ ซึ่งระบุ คุณสมบัติที่เป็นเลิศ 8 ประการ ดังนี้

1. การมุ่งการกระทำ (A bias for action) เชื่อมมั่นในสิ่งที่กระทำ
2. การอยู่ใกล้ชิดกับลูกค้า (Close to the customer) สร้างให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจ
3. การส่งเสริมความเป็นอิสระและความเป็นเจ้าของ (Autonomy and entrepreneurship)

สนับสนุนนวัตกรรม

4. การเพิ่มประสิทธิภาพโดยอาศัยคน (Productivity through people) สร้างคุณค่าด้านทรัพยากรมนุษย์

5. การมุ่งที่ค่านิยม (Hard on value driven) เข้าใจจุดมุ่งหมายขององค์กรอย่างชัดเจน
6. การดำเนินธุรกิจที่เชี่ยวชาญ (Stick on the knitting) มุ่งในสิ่งที่องค์กรทำได้ดีที่สุด
7. การมีโครงสร้างที่เรียบง่ายและมีที่ปรึกษา (Simple form and lean staff)
8. การเข้มงวดและผ่อนปรนในขณะเดียวกัน (Simultaneous) มีความยืดหยุ่น

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องภายในประเทศ

ดาวดิ่งส์ พุทรา (2548) ศึกษาผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอชุมพลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ใน 7 ด้าน พบว่า โดยภาพรวมมีการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ 1) ด้านดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรสถานศึกษา 3) ด้านการกำหนดแผนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา 4) ด้านการนิเทศ กำกับติดตาม และประเมินผล 5) ด้านการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 6) ด้านการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหาร และ 7) ด้านการสรุปผลการดำเนินงานบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

ทรงเดช สิทธิประเสริฐ (2548) ศึกษาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าสักน้อย พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าสักน้อย อำเภอเขียงแสน จังหวัดเขียงราย มีแนวทางการพัฒนา 3 ด้าน ได้แก่ การกำหนดปัญหาการกำหนดแนวทาง การพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผนเตรียมการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การตรวจสอบประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา และการประชุมผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาส่วนผลการพัฒนาการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านป่าสักน้อย พบว่า ด้านการวางแผนเตรียมการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของผู้บริหาร การเตรียมความพร้อมของบุคลากร การเตรียมความพร้อมระบบข้อมูลสารสนเทศ การเตรียมความพร้อมด้านหลักสูตรสถานศึกษา การเตรียมความพร้อมด้านแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเตรียมความพร้อมด้านคณะกรรมการดำเนินงานฝ่ายต่าง ๆ ของสถานศึกษา การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย การบริหารงานบุคคล การบริหารงานการเงินและพัสดุ การบริหารงานอาคารสถานที่ การบริหารงาน

หลักสูตร (การนำหลักสูตรไปใช้) ด้านการตรวจสอบประเมินผลการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ผลที่เกิดกับนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับดี นักเรียนผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน คิดเป็นร้อยละ 97.65 ผ่านการประเมิน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรสถานศึกษาร้อยละ 100 และผ่านการประเมินกิจกรรมพัฒนา ผู้เรียนร้อยละ 100 ผลที่เกิดกับครูพบว่า สภาพขวัญและกำลังใจของครูเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาอยู่ในระดับดี และความพึงพอใจของครูต่อสภาพการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ผลที่เกิดขึ้นกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน พบว่า มีความตระหนักเข้าใจบทบาท หน้าที่ และให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษา อยู่ในระดับดี ส่วนการปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาดำเนินการดังนี้ พัฒนา ครูผู้สอน พัฒนาผู้บริหาร พัฒนาคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและชุมชน พัฒนาระบบการ ประกันคุณภาพภายใน พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และพัฒนาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

วิไล จันทาโยธิน (2548) ศึกษาสภาพและปัญหาการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ พบว่า การ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด 8 รายการ ได้แก่ 1) การกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย 2) การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน 3) การจัด โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา 4) สาระและมาตรฐานการเรียนรู้ 5) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6) การ จัดการเรียนรู้และการส่งเสริมการเรียนรู้ 7) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 8) การบริหารจัดการ หลักสูตรสถานศึกษา สำหรับปัญหาที่โรงเรียนส่วนใหญ่ประสบ ได้แก่ มีข้อมูลสารสนเทศไม่ เพียงพอกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และความจำเป็นของชุมชนที่สถานศึกษาดังอยู่ เวลาที่กำหนดในแต่ละกลุ่มสาระไม่สอดคล้องกับผล การเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาคเรียน และการใช้แหล่งเรียนรู้ภายนอกยังไม่หลากหลาย

ณัฐชา นาคแนวดี (2549) ศึกษาการใช้หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต พระโขนง กรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน คือ การบริหารและการจัดการหลักสูตร การดำเนินการเรียน การสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตรและเพื่อเปรียบเทียบการใช้หลักสูตร สถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพครูผู้สอน พบว่า โรงเรียนมีการใช้หลักสูตรสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และผลการเปรียบเทียบ ระดับการใช้หลักสูตร จำแนกตามสถานภาพครูผู้สอนพบว่าไม่แตกต่างกัน

พรเพ็ญ ประกอบกิจ (2549) ศึกษาการปฏิบัติงานตามหลักสูตรสถานศึกษาโดยประยุกต์ใช้ Balanced Scorecard (BSC) ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านนักเรียน 2) ด้านกระบวนการภายใน 3) ด้านการ เรียนรู้และพัฒนา และ 4) ด้านงบประมาณและทรัพยากร พบว่า การปฏิบัติงานตามหลักสูตร

สถานศึกษาโดยประยุกต์ใช้ Balanced Scorecard (BSC) ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านนักเรียน 2) ด้านกระบวนการภายใน 3) ด้านการเรียนรู้และพัฒนา และ 4) ด้านงบประมาณและทรัพยากรมีความสัมพันธ์กัน และมีการปฏิบัติงานตามหลักสูตรสถานศึกษาอยู่ในระดับดี แต่สถานศึกษายังไม่มีร่องรอยในการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

เป็รื่อง จันดา (2549) ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา ในจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับกระบวนการในการจัดทำหลักสูตรที่กรมวิชาการกำหนดขึ้น โรงเรียนนำร่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานส่วนหนึ่งสามารถดำเนินการไปตามกระบวนการที่กำหนดไว้ แต่โรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ขาดบุคลากรที่มีความรู้ครบทุกสาระการเรียนรู้ ทำให้ขาดความมั่นใจในการกำหนดเนื้อหาและกิจกรรมที่เหมาะสมตามมาตรฐานสาระ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจัย การประเมินผลการใช้หลักสูตร แต่ระยะแรกของการดำเนินการนี้ ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนได้ใช้ความพยายามที่จะทำตามที่กรมวิชาการกำหนด โดย การส่งครูเข้ารับการอบรม การศึกษาดูงานจากโรงเรียนอื่นที่ได้จัดทำหลักสูตรเสร็จเรียบร้อยแล้ว ด้านปัญหาพบว่า โรงเรียนยังขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดแหล่งข้อมูลสารสนเทศและความร่วมมือจากชุมชน ตลอดจนการช่วยเหลือสนับสนุนในการดำเนินการจากต้นสังกัดไม่มากเท่าที่ควร แนวทางในการแก้ไขและข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความพร้อมและความจริงใจของผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาที่จะต้องตระหนัก และทำความเข้าใจร่วมกันว่าการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการ โรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมให้กับคณะครูให้มากขึ้น โดยการส่งครูเข้าร่วมอบรม จัดให้มีการศึกษาดูงานจากโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ การอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันเป็นระยะ ๆ งานนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ถือว่าเป็นงานสำคัญที่จะต้องดำเนินการในทุกชั้นตอนของการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนควรจัดให้มีระบบการนิเทศภายใน และประสานให้เกิดการนิเทศภายนอก โดยเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้เกิดความถูกต้องในการดำเนินการ สำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่มีปัญหาการขาดแคลนบุคลากร งบประมาณและอื่น ๆ ควรใช้วิธีการรวมกลุ่มกันจัดทำหลักสูตร จะทำให้ลดปัญหาดังกล่าวได้ การจัดสรรงบประมาณทางโรงเรียนจะต้องแสวงหาความช่วยเหลือจากต้นสังกัดและจากชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรเตรียมงบประมาณที่จะต้องใช้เป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียน และส่วนที่ต้องดำเนินการในการจัดทำหลักสูตร ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลหลักที่จะต้องแสดงออกซึ่ง

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ใช้ภาวะผู้นำที่หลากหลาย ทุ่มเท และจริงจังต่อการดำเนินงาน กระตุ้นให้บุคลากรภายใน และบุคลากรในชุมชนที่เกี่ยวข้อง ตระหนักและเห็นความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการนำมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมให้ดียิ่งขึ้นร่วมกัน จึงจะทำให้การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

Binda (1989) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผู้บริหารกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารต้องสนใจความต้องการของผู้เรียน มีการจัดสรรเวลาและทบทวนหลักสูตร จัดเตรียมวัสดุ สื่อการเรียน การสอน รวมทั้งรูปแบบการสอนที่มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้าง การบริหาร และเตรียมการเป็นผู้นำ รวมทั้งผู้บริหารเองควรมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก มีการให้คำปรึกษาก่อนนำหลักสูตรไปใช้ โดยวางอยู่บนพื้นฐานนโยบายส่วนกลาง ซึ่งแสดงให้เห็นบทบาทของผู้บริหารในการพัฒนาหลักสูตร ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นจากงานวิจัยข้างต้น พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตร การดำเนินการใช้หลักสูตร การวางแผนการบริหารหลักสูตร การนิเทศหลักสูตร การสรุปผลการดำเนินงานบริหาร และการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหาร ซึ่งการปฏิบัติงานตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยประยุกต์ใช้ Balanced Scorecard (BSC) มีผลการดำเนินงานในระดับดี และผู้บริหารควรมีบทบาทในการบริหารและพัฒนาหลักสูตร

Robinson (1996) ได้ศึกษาการจัดการคุณภาพโดยรวมและการกระจายอำนาจให้กับชุมชนของโรงเรียนในออสเตรเลีย ในการดำเนินงานใช้วิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาเป็นรายกรณี พบว่า ผู้บริหารที่ใช้หลักการมีส่วนร่วมและมีวิสัยทัศน์สามารถจัดวางแผน การสอนและการเรียนได้เป็นอย่างดี และการใช้ยุทธศาสตร์ในการบริหารได้แก่ การแก้ไขปัญหาเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การไว้วางใจ การกระจายอำนาจและมอบหมายบทบาทและความรับผิดชอบการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การฝึกอบรมแก่ทีมงานและผู้ปกครอง ข้อค้นพบที่สนับสนุนการจัดการคุณภาพโดยรวมคือ ผู้นำมีวิสัยทัศน์ เน้นลูกค้าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รวมทั้งการกระจายอำนาจให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การตัดสินใจด้วยข้อมูล รวมทั้ง การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

Shipe (1998) ศึกษาการจัดการคุณภาพโดยรวมในโรงเรียน พบว่า การจัดการคุณภาพโดยรวมจะเกี่ยวข้องกับการวางแผนกลยุทธ์ การสนับสนุนจากผู้บริหารที่เข้มแข็ง การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ การปรับปรุงการสื่อสาร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม การใช้กรอบในการพัฒนาบุคลากร โดยเฉพาะจะสอดคล้องกับการใช้ทฤษฎีแรงจูงใจในการบริหารงาน

McDonald (2003) ศึกษาปัจจัยด้านการศึกษาประสบการณ์และคุณลักษณะของบุคลากรในการตัดสินใจการวางแผนเกี่ยวกับนักเรียนสำหรับการบริหารโรงเรียน พบว่า ตัวแปรที่ช่วยสนับสนุนในการวางแผนนักเรียนได้แก่งบประมาณ การมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในโรงเรียน การพัฒนาหลักสูตร ประสบการณ์ทางบริหารและการขับเคลื่อนทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการวางแผนนักเรียน นอกจากนี้ผลวิจัยพบว่าประสบการณ์ทางบริหารด้านการพัฒนาหลักสูตร การประเมินผล และประสบการณ์ด้านการสอน ตลอดจนการเป็นพี่เลี้ยง ความสามารถในการให้การนิเทศนับว่ามีผลสำคัญต่อการตัดสินใจในการวางแผนการบริหารของผู้บริหาร

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยขอสรุปเป็นกรอบแนวคิด ได้ดังนี้ การศึกษากระบวนการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามภารกิจที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด 4 ภารกิจ ประกอบด้วย 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 2) การดำเนินการระดับชั้นเรียน 3) การส่งเสริมสนับสนุนระดับสถานศึกษา 4) กำกับดูแลคุณภาพระดับสถานศึกษา และหลักการบริหารที่โรงเรียนใช้ใน การบริหารสถานศึกษา เพื่อการบรรลุผลตามภารกิจของโรงเรียน